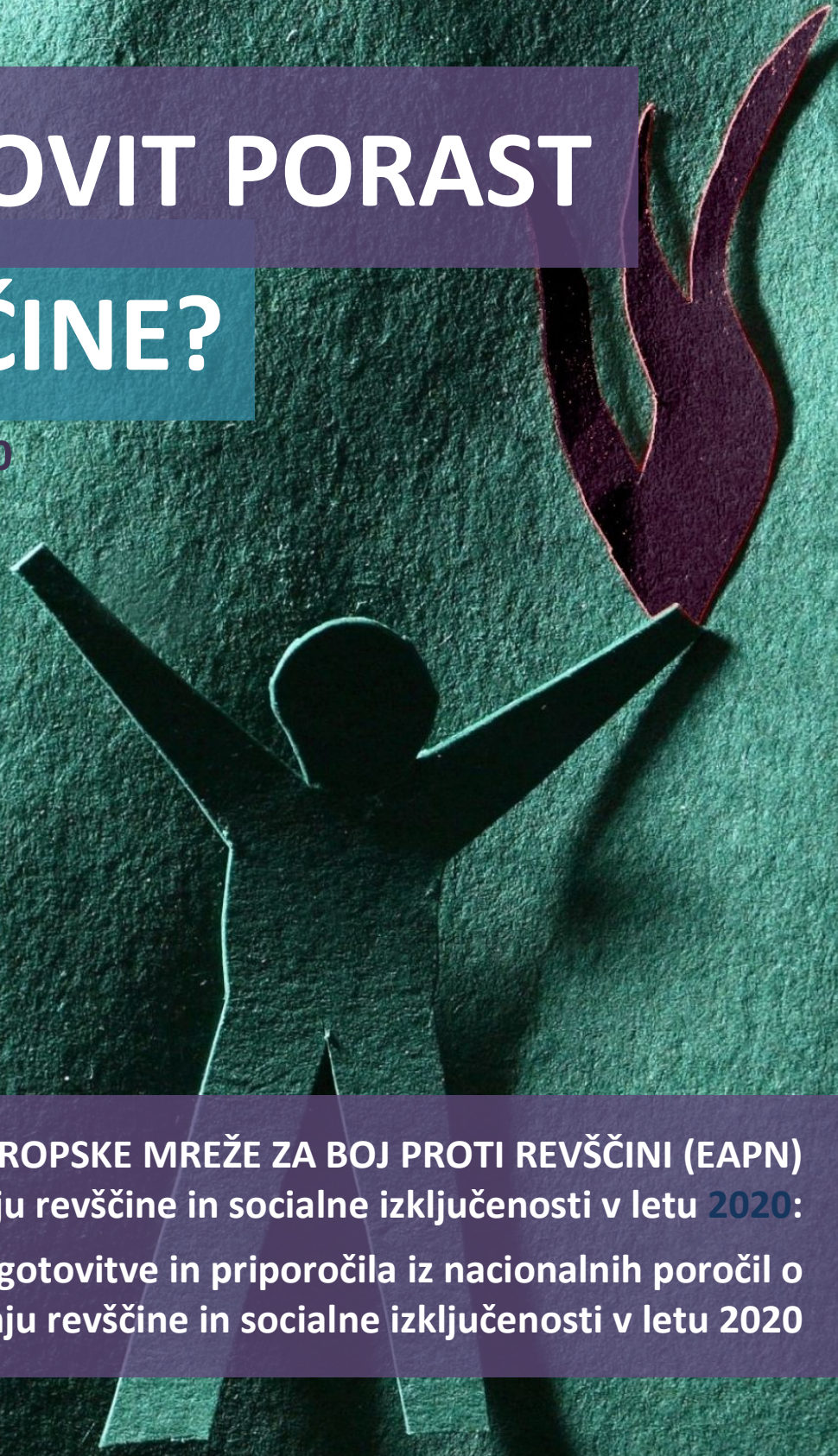

SKOKOVIT PORAST REVŠČINE?

NOVEMBER 2020

**POROČILO EVROPSKE MREŽE ZA BOJ PROTI REVŠČINI (EAPN)
o spremljanju revščine in socialne izključenosti v letu 2020:**
ključne ugotovitve in priporočila iz nacionalnih poročil o
spremljanju revščine in socialne izključenosti v letu 2020

KAZALO

Povzetek.....	3
1. Uvod.....	4
1.1 Ozadje	4
1.2 Kaj je poročilo EAPN o spremljanju revščine in socialne izključenosti v letu 2020?.....	5
1.3 Kaj je revščina?	7
1.4 Kako merimo revščino?.....	8
1.5 Vzroki revščine.....	8
1.6 Učinki revščine.....	9
2. Stanje revščine in neenakosti.....	10
2.0 Uvod.....	10
2.1 Kakšni so trendi revščine? Katere skupine so najbolj prizadete?	10
2.1.1 Podatki EU	10
2.1.2 Skrita revščina.....	13
2.1.3 Katere skupine so najbolj ogrožene?	13
2.2 Kakšno je stanje neenakosti?	16
3. Ključna sporočila in priporočila	17
3.1 Ključna sporočila	17
3.2 Priporočila Evropski uniji.....	18

*Prevod poročila **Supercharging poverty? EAPN 2020 Poverty Watch report** v slovenščino obsega povzetek, uvod, predstavitev stanja na področju revščine in neenakosti ter ključna sporočila in priporočila. Celotno poročilo v angleškem jeziku je dostopno na [spletni strani EAPN](#).

Povzetek

Evropska mreža za boj proti revščini (European Anti-Poverty Network - EAPN) je mreža neodvisnih nevladnih organizacij, ki od leta 1990 skupaj z ljudmi z neposredno izkušnjo revščine delujejo na področju boja proti revščini in socialni izključenosti.¹ "Naša vizija je trajnostna Evropa, v kateri ne bo revščine in socialne izključenosti in ki bo zagotavljala visoko raven enakosti ter spoštovanja političnih, socialnih, kulturnih in ekonomskih pravic" (EAPN Strateški pregled).

Cilj pričujočega Poročila o spremljanju revščine in socialne izključenosti v EU v letu 2020 (EU 2020 Poverty Watch) je zajeti glavne ugotovitve, sporočila in priporočila iz poročil o spremljanju revščine in socialne izključenosti v 28 državah EU, ki so jih pripravile nacionalne mreže in dve evropski organizaciji članici (Mednarodna zveza socialnih delavk in delavcev (IFSW) in Age-Platform Europe) EAPN. Poročila izhajajo iz vsakdanje realnosti ljudi z izkušnjo revščine in pogledov nevladnih organizacij, ki jih podpirajo in sodelujejo z njimi. Namen poročil je:

- 1) spremljati ključne trende in politike, ki zadevajo revščino in socialno izključenost v Evropi;
- 2) ozaveščati o prednostnih vprašanjih in realnosti ljudi z izkušnjo revščine in
- 3) predstaviti konkretna priporočila, ki temeljijo na primerih.

Leto 2020 je bilo neobičajno leto. Zaradi izbruha pandemije COVID-19 se bo revščina izjemno povečala (tveganju revščine bo izpostavljeno 125-130 milijonov ljudi). Prav zato se poročila o spremljanju revščine in socialne izključenosti za leto 2020 vsebinsko osredotočajo na vpliv pandemije COVID-19 in vladnih ukrepov na nevladne organizacije in ljudi, ki se že soočajo z revščino in socialno izključenostjo.² Poročila vsebujejo pregled učinkovitosti ukrepanja vlad in začetnega odziva EU ter izražajo trdno upanje v prihajajoče predloge za konkretni akcijski načrt izvajanja Evropskega stebra socialnih pravic v letu 2021. Evropska unija je na prelomni točki, ki zahteva odločitev – ali bo dala prednost ukrepom za preprečevanje povečevanja revščine za vse skupine in prispevala k zmanjševanju neenakosti na ravni EU ter na nacionalnih ravneh ali pa bo stala ob strani in dopustila, da se bo revščina povečevala do doslej nezamisljivih ravni, ter pripomogla k "Skokovitemu porastu revščine"-odločitev je jasna.

Evropska mreža za boj proti revščini opredeli revščino kot večrazsežnostni koncept, ki učinkuje na različne ljudi in skupine na najrazličnejše načine. Pri revščini ne gre samo za denar, čeprav je ustrezen dohodek predpogoj. "Biti reven ne pomeni vedno, da spiš v kartonasti škatli na železniški postaji in preživljaš dan v parku: biti reven pomeni, da se ne moreš udeleževati vsakdanjega socialnega življenja" (Poročilo o spremljanju revščine in socialne izključenosti v Avstriji v letu 2020, EAPN Avstrija). "Revščina je zame to, da človek

¹ Glej EAPN: www.eapn.eu.

² EAPN je julija 2020 objavila poročilo "[The impact of Covid-19 on people experiencing poverty and vulnerability](#)".

nima kaj postaviti na mizo, moraš elektriko plačati in vse položnice in krediti, da nimaš kaj za hrano dati.” (Poročilo o spremljanju revščine in socialne izključenosti v Sloveniji v letu 2020, EAPN Slovenija).

Po statističnih podatkih Evropske unije o dohodku, socialni vključenosti in življenjskih pogojih EU SILC³ je bila leta 2019 skoraj ena oseba od petih še vedno izpostavljena tveganju revščine in socialne izključenosti (92,4 milijonov ljudi izpostavljenih tveganju revščine in socialne izključenosti, ki ga označujemo s kratico AROPE). Čeprav od leta 2016 dohodkovna revščina nekoliko upada, je bila leta 2019 v večini držav večja kot pred krizo leta 2008. Toda vse skupine niso izpostavljene istemu tveganju: največjemu tveganju revščine so izpostavljene ženske, otroci in enostarševske družine ter migranti_ke, Romi_nje, temnopolta manjšina in etnične manjšine ter ljudje z oviranostjo. Povečuje se vrzel med bogatejšimi in revnejšimi državami, kot so Grčija, Bolgarija in Romunija. Zaposlitev ni vedno pot iz revščine, saj se z revščino sooča skoraj eden od desetih zaposlenih (9,0% v 2019).

Pomembno vlogo pri zmanjševanju revščine (za skoraj tretjino) imajo različne oblike denarnih socialnih prejemkov, toda njihov učinek se zmanjšuje. Nacionalna poročila opozarjajo na nove skupine tveganja revščine: brezdomci_ke, mladi – zlasti tisti, ki se ne izobražujejo ali usposablajo oz. niso zaposleni (NEETs) – velike družine, LGBT skupnosti, ki se v nekaterih državah soočajo z naraščajočo diskriminacijo, povečuje pa se tudi revščina oskrbovalcev in oskrbovalk. Naraščajoči problem predstavlja tudi vse večje zadolževanje.

Evropska mreža za boj proti revščini ocenjuje, da revščino povzroča strukturna neenakost, ki izvira iz neenakosti v porazdelitvi dohodka in bogastva, kjer se odraža vse večja vrzel med bogatimi in revnimi. To je zlasti posledica vse večje plačne/dohodkovne vrzeli in zmanjševanja deleža plač, v kombinaciji z regresivnimi davčnimi sistemi, omejenim dostopom do javnih storitev in neustrezno socialno zaščito, vključno z minimalnim dohodkom. Če ne bomo začeli izvajati konkretnih ukrepov, se bo zaradi krize, povezane s pandemijo COVID-19, neenakost v dohodku in bogastvu še povečala.

1. Uvod

1.1 Ozadje

Evropska mreža za boj proti revščini (European Anti-Poverty Network - EAPN) je mreža neodvisnih nevladnih organizacij, ki od leta 1990 skupaj z ljudmi z neposredno izkušnjo revščine delujejo na področju boja proti revščini in socialni izključenosti.⁴ “Naša vizija je trajnostna Evropa, kjer ne bo revščine in socialne izključenosti in ki bo zagotavljala visoko raven enakosti ter spoštovanja političnih, socialnih, kulturnih in ekonomskih pravic” (EAPN Strateški pregled).

³ Navedeno v Osnutku skupnega poročila Evropske komisije o zaposlovanju za leto 2021 (november 2020) [EC Draft Joint Employment Report 2021 (Nov 2020)].

⁴ Glej EAPN: www.eapn.eu.

Revščina je kompleksen problem, ki se kaže na številnih področjih življenja. Za njeno odpravo potrebujemo celostno, na pravicah temelječo strategijo, ki bo izhajala iz jasne vizije odpravljanja revščine, vključno z ukrepi strukturne distribucije in potrebno individualno podporo. Ta strategija mora temeljiti na mednarodnih sporazumih, h katerim se je zavezala EU, to je na Evropskem stebru socialnih pravic in širše, na globalni ravni, na ciljih trajnostnega razvoja. Usmeritev za razvoj strategije morajo biti evropske politike, kot sta Paket socialnih naložb [Social Investment Package] in Priporočilo za aktivno vključevanje [Active Inclusion Recommendation]. V prizadevanju za to, da bi ljudi rešili iz revščine, je bistvenega pomena, da ekonomske in druge politike podpirajo socialne pravice, namesto da jih zavirajo.

Pri doseganju teh ciljev imajo ključno vlogo nevladne organizacije, ki se borijo proti revščini in delajo z ljudmi z izkušnjo revščine. Te organizacije predlagajo rešitve, spremljajo trende revščine, pozivajo nacionalne vlade in EU k odgovornosti, zagotavljajo ključne socialne in druge storitve ter ozaveščajo splošno javnost. Evropska mreža za boj proti revščini na ravni EU aktivno sodeluje v okviru evropskega semestra kot ključnega instrumenta ekonomskega in socialnega usklajevanja, da bi dosegla napredek na področju boja proti revščini, vključevanja in socialnih pravic⁵.

V letu 2020 je bilo v središču delovanja Evropske mreže za boj proti revščini prizadevanje, da bi za implementacijo Evropskega stebra socialnih pravic oblikovali konkretni akcijski načrt, ki bo napredoval v smeri zavezujočih pravic, ne le nezavezujočih načel. EAPN Evropa in članice EAPN so oblikovale podroben prispevek k posvetu, pri čemer so se osredotočile predvsem na stališče EAPN glede ustreznega dohodka⁶. Izvajanje akcijskega načrta se začne v času predsedovanja Portugalske s socialnim vrhom, ki je načrtovan za maj 2021.⁷

V letu 2020 je izbruhnila pandemija COVID-19, ki je imela zelo škodljive učinke za ljudi z izkušnjo revščine tako na področju sociale in zdravstva kot zaposlovanja. Poročila o spremljanju revščine za leto 2020 se zato osredotočajo predvsem na vpliv COVID-19 in odzive nanj, pri čemer izhajajo iz stališč ljudi z neposredno izkušnjo revščine. To je tudi osnova za prispevek članic EAPN k revidiranemu evropskemu semestru 2021.

1.2 Kaj je poročilo EAPN o spremljanju revščine in socialne izključenosti v letu 2020?

Namen nacionalnih poročil ni bil zagotoviti izčrpno akademsko poročilo o revščini. Izhodišče poročil je realnost ljudi z izkušnjo revščine in pogledi nevladnih organizacij, ki jih podpirajo in

⁵ Medinstitucionalna razglasitev Evropskega stebra socialnih pravic (17.11.2017) [Interinstitutional Proclamation: European Pillar of Social Rights (17.11.2017)].

⁶ EAPN, maj 2020: [Position Paper on Adequate Income](#) (ki vključuje tako temo "primerne minimalnega dohodka" kot "dostojne minimalne plače") – EAPN, september 2020: [Summary Document on Minimum Income](#).

⁷ EAPN, julij 2020: [Input/Position to the consultation on the Action Plan to implement the EPSR](#).

sodelujejo z njimi. V okviru EAPN deluje 32 nacionalnih mrež za boj proti revščini in 13 evropskih organizacij. Njihovi glavni cilji so:

1. Spremljati ključne trende in politike za odpravljanje revščine in socialne izključenosti v Evropi.
2. Ozaveščati o prednostnih potrebah in realnosti ljudi z izkušnjo revščine.
3. Predlagati konkretna priporočila, podprta s primeri.

Skupina EU za strategije vključevanja pri EAPN [EAPN's EU Inclusion Strategies Group] je pripravila skupno predlogo za poročila o spremljanju revščine in socialne izključenosti. Vsaka mreža/organizacija jo je prilagodila svojemu nacionalnemu/organizacijskemu kontekstu, da bi zagotovila njegovo optimalno relevantnost in uporabnost na nacionalni ravni; poročila so pripravili v nacionalnem jeziku, nato pa, kjer je bilo to mogoče, zagotovili še prevod ali povzetek v angleškem jeziku.⁸

Poročilo o spremljanju revščine in socialne izključenosti v letu 2020 pa ima še en cilj: poleg predstavitve trenutnih trendov revščine in socialne izključenosti izpostavlja vpliv pandemije COVID-19 in vladnih ukrepov na ljudi z izkušnjo revščine in socialne izključenosti⁹. Namen poročil je predstaviti kratkoročna in dolgoročna priporočila. Za učinkovit odziv na pandemijo COVID-19 moramo združiti kratkoročne rešitve, da zagotovimo ustrezen dohodek in dostop do zdravstvenih, socialnih ter drugih storitev, ki so povezane z dolgoročno strategijo proti revščini z zagotavljanjem socialnih pravic. Boj proti revščini mora biti v središču nacionalnih prizadevanj za ekonomsko in socialno okrevanje, zato da se dela družbe, zlasti ranljivih skupin ljudi ne pusti na cedilu.

Prevod poročila **Supercharging poverty? EAPN 2020 Poverty Watch report** v slovenščino obsega povzetek, uvod, predstavitev stanja na področju revščine in neenakosti ter ključna sporočila in priporočila. Celotno poročilo v angleškem jeziku je dostopno na [spletni strani EAPN](#).

⁸ Na spletni strani EAPN so dostopna [poročila nacionalnih mrež in organizacij članic](#) EAPN.

⁹ EAPN je julija objavila poročilo "[The impact of Covid-19 on people experiencing poverty and vulnerability](#)".

1.3 Kaj je revščina?

"Biti reven ne pomeni vedno, da spiš v kartonasti škatli na železniški postaji in preživljaš dan v parku: biti reven pomeni, da se ne moreš udeleževati vsakdanjega socialnega življenja" (Poročilo o spremljanju revščine in socialne izključenosti v Avstriji v letu 2020, EAPN Avstrija).

"Revščina je zame to, da človek nima kaj postaviti na mizo, moraš elektriko plačati in vse položnice in kredite, da nimaš kaj za hrano dati" (Poročilo o spremljanju revščine in socialne izključenosti v Sloveniji v letu 2020, EAPN Slovenija).

"Kadar revščina traja dolgo časa, lahko postane del tvoje identitete. Nekateri ljudje imajo samoizpolnjujočo se prerokbo glede revščine: 'Od nekdaj sem bila revna, vedno bom revna.' Kadar si dolgo časa reven in nimaš dovolj pomoči družbe, je res težko poiskati pot iz revščine. Dolgotrajna revščina in boj za vsakodnevno preživetje vzameta svoj davek. Kamorkoli pogledaš, so reveži poraženci družbe. Na Finskem še ni enakosti za vse." (Poročilo o spremljanju revščine in socialne izključenosti na Finskem v letu 2020, EAPN Finska).

"Rojen si v družino, kjer so same skrbi in te težave neseš s sabo v šolo. Zato si težko dober v šoli in tako ne zaključiš šolanja. Zato težko najdeš službo in imaš finančne skrbi, slabo stanovanje, težave z zdravjem...." (Poročilo o spremljanju revščine in socialne izključenosti v Belgiji v letu 2020, EAPN Belgija).

Evropska mreža za boj proti revščini opredeli revščino kot večrazsežnostni koncept, ki vpliva na različne ljudi na najrazličnejše načine. Revščina ni le stvar denarja, čeprav je ustrezen dohodek predpogoj. Mreža EAPN v nedavni publikaciji o revščini poverty explainer¹⁰ navaja, da ljudje doživljajo revščino kot prikrajšanost in pomanjkanje na najrazličnejših področjih, tako pri izkušnjah, priložnostih, storitvah in okoljih, ki jih imajo drugi ljudje za običajne. O revščini ne moremo govoriti, ne da bi govorili o socialni izključenosti. *"Že revščina sama po sebi je huda stvar, ko pa si še izključen, se počutiš res na dnu"*. (Član Nacionalnega sveta državljanov, EAPN Portugalska).

Iz tega je razvidno, da se ljudje ne izločijo sami, ampak so izrinjeni ali potisnjeni na rob in da so za tveganje revščine in socialne izključenosti osrednjega pomena družbena razmerja. Za razvoj učinkovitih pristopov v boju proti revščini je zato nujen koncept socialne izključenosti. Iz koncepta socialne izključenosti je namreč razvidna ključna vloga države pri zagotavljanju učinkovitega, na pravicah temelječega okvira za preprečevanje tveganja revščine in njenih posledic.

Ljudje z izkušnjo revščine in socialne izključenosti nimajo ustreznega dohodka, virov in dostopa do javnih in zasebnih storitev, ki so ključni za dostojno življenje. Revščina posameznikom in njihovim družinam preprečuje, da bi dosegli svoj potencial ter onemogoča, da bi polno sodelovali v svoji skupnosti in v družbi. Družbo pa prikrajša za to, da bi lahko ljudje polno prispevali k njenemu življenju, s čimer spodkopava socialno kohezijo in

¹⁰K. Duffy/EAPN, maj, 2020: [EAPN Explainer: What is poverty and how to combat it?](#).

živahen, vključujoč, trajnostni razvoj. Kadar ljudje nimajo dostopa do takega življenjskega standarda in sloga, kakršna sta v družbi, v kateri živijo, pojmovana kot sprejemljiva, se soočajo z več težavami pri dostojnem življenju brez sramu, stigme ali strahu. Vendar so ljudje, ki živijo v revščini, redko pasivni. Večinoma so odporni in vzdržljivi.

Revščina je zanikanje temeljnih človekovih pravic – ekonomskih, socialnih in kulturnih. Imamo moralni in politični imperativ, da to spremenimo, skupaj z ljudmi z neposredno izkušnjo revščine in socialne izključenosti.¹¹

1.4 Kako merimo revščino?

Revščino običajno merimo z “absolutnimi” oz. “relativnimi” kazalniki. Absolutni ali fiksni standardi določajo konkretno vsoto denarja (dohodek) oz. ceno košarice življenjskih dobrin in storitev (stroškov), ki jih oseba ali gospodinjstvo potrebuje. “Absolutni” standard je lahko postavljen na zelo osnovni ravni preživetja ali pa na ravni “dostojnega življenja”. Po opredelitvi OZN je kazalnik absolutne revščine dohodek, nižji od 1,90 ameriškega dolarja na dan. Vendar to ni vedno dovolj za dostojno raven življenja in tudi ne zagotavlja realne primerljivosti med zelo različnimi življenjskimi standardi. Pri relativnem kazalniku primerjamo dohodek (ali proračun) nekaterih ljudi z dohodkom vseh ostalih posameznikov_ic v posameznih državah ali regijah. Prav zato je potrebno spremljati, koliko se lahko posamenik_ca pod enakimi pogoji udeležuje življenja v svoji državi/družbi.

Vsi ljudje imajo pravico do deleža pri vsakem splošnem povečanju bogastva njihove države ali regije. Za oblikovanje dobrih politik moramo vedeti, kaj se dogaja s porazdelitvijo dohodkov tako v družbi kot na absolutni ravni.

Evropska unija si je v okviru strategije Evropa 2020 zadala cilj zmanjšati revščino za vsaj 20 milijonov ljudi do leta 2020, vendar ta cilj ni bil dosežen. Zmanjšanje revščine se meri s kombinacijo relativnih in absolutnih kazalnikov¹², ki trenutno vključujejo tveganje revščine (AROE), preživetje pod 60% mediane ekvivalentnega razpoložljivega dohodka vseh gospodinjstev, nizko delovno intenzivnost in hudo materialno prikrajšanost (Za podrobnejšo razlago glej glosar EU).¹³

1.5 Vzroki revščine

Pri vzrokih revščine imajo pomembno vlogo posamezni sprožilci revščine, kot so dolgotrajna brezposelnost, nizka raven izobrazbe, zelo nizka delovna intenzivnost gospodinjstev z več otroki ali samo z enim preskrbovalcem_ko. Sprožilci revščine so lahko tudi dolgotrajna

¹¹ Ibid.

¹² [Kazalnik AROPE](#), Po najnovejših statističnih podatkih, ki so razpoložljivi na ravni EU (2018), se je s tveganjem revščine in socialne izključenosti soočalo skoraj 110 milijonov ljudi (21,9%). V primerjavi z referenčnimi podatki za 2008 to predstavlja zmanjšanje za 8 milijonov ljudi, namesto zmanjšanja za vsaj 20 milijonov, kar je bil zadani cilj zmanjševanja revščine v okviru strategije Evropa 2020.

¹³ Ibid.

bolezen ali druga stanja, zaradi katerih posameznik_ca ne more delati s polnim delovnim časom ali opravljati dobro plačanih zaposlitev, vključno z različnimi vrstami oviranosti, duševnimi boleznimi ali težavami z odvisnostjo. Vendar pa so glavni vzroki revščine strukturni in zadevajo porazdelitev dohodka in bogastva, zato je odprava revščine politična odločitev. Ključno pri tem je, ali vladne politike ljudem zagotavljajo dostop do ustreznega dohodka preko dostojnih plač oz. ustreznih denarnih socialnih prejemkov in ali jim zagotavljajo dostop do blaga in storitev po dostopnih cenah. Vloga države je, da zagotovi pravično prerazdelitev za uravnoteženje neravnovesij v dohodku in bogastvu, kar bi omogočilo odpravo neenakosti in ustvarjanje trajnostnih financ za financiranje države blaginje in socialne zaščite s pravičnim in progresivnim davčnim sistemom.

1.6 Učinki revščine¹⁴

Revščina lahko prizadane vsakogar: Tveganje pred izgubo zaposlitve in neustrezne socialne zaščite, vključno z minimalnim dohodkom, se je povečalo in bo v luči pandemije COVID-19 še naprej naraščalo – revščina lahko tako prizadane vsakogar.

Zaradi revščine zbolijo: Revni ljudje zbolijo dvakrat pogosteje kot tisti, ki niso revni. Pri otrocih, ki živijo v revščini, je tveganje za kronične bolezni v odrasli dobi večje. V številnih primerih si ljudje z izkušnjo revščine ne morejo privoščiti enake ravni zdravstvene oskrbe kot tisti, ki ne živijo v revščini.

Revščina povzroča stres: Če ne moreš pravočasno plačati najemnine, če ne veš, kje bi dobil denar za šolski izlet svojih otrok, če nimaš zaposlitve oz. je slabo plačana, to povzroča stres in ima dolgoročno za posledico resne zdravstvene težave, kot so bolezni prebavil, bolezni srca, visok krvni tlak, motnje spanja, glavoboli itn. Stres življenja v revščini lahko vpliva tudi na otrokov razvoj možganov.

Revščina povzroča osamljenost: Ljudje, ki so revni, navadno manj pogosto obiskujejo prijatelje in sosede. Revni ljudje pogosto živijo zelo osamljeno. Na primer, eden/ena od desetih Avstrijcev oz. Avstrijk si ne more privoščiti, da bi enkrat na mesec povabil_a na večerjo prijatelje ali sorodnike.

Revščina vpliva na prihodnost posameznic in posameznikov ter na prihodnost otrok: Ljudje, ki živijo na robu, težje pridejo do usposabljanja ali dobro plačane varne zaposlitve. Njihovo prihodnost določa njihovo socialno ozadje.

Revščina omejuje dostop do storitev in podpore: za spoprijemanje s telesnimi in duševnimi zdravstvenimi težavami, z neustreznimi stanovanjskimi razmerami in brezdomstvom, pomanjkanjem osnovnih potrebščin, kot je hrana za otroke, zaščite pred družinskim nasiljem in zlorabo otrok ter s številnimi drugimi težavami, ki jih povzročajo vse večje neenakosti in zmanjševanje sredstev.

¹⁴ Iz Poročila o spremljanju revščine in socialne izključenosti v Avstriji v letu 2020.

Revščina spodkopava socialno kohezijo in trajnostno gospodarstvo: revščina povečuje vrzel v skupnostih, ustvarja napetosti in konflikte – to je izguba človeškega potenciala in zmogljivosti ter škoduje gospodarstvu.

2. Stanje revščine in neenakosti

2.0 Uvod

Ta del poročila vsebuje kratek pregled glavnih trendov, sporočil in priporočil iz poročil o spremljanju revščine in socialne izključenosti v letu 2020, ki so jih pripravile nacionalne mreže in evropske organizacije, članice EAPN. V letu 2020 je bilo pripravljenih osemindvajset poročil o spremljanju revščine in socialne izključenosti. Dvaindvajset poročil so pripravile države članice EU, ki so članice EAPN: Avstrija, Belgija, Bolgarija, Ciper, Češka, Finska, Francija, Hrvaška, Irska, Italija, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Nemčija, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovaška, Slovenija in Španija. EAPN je prejela dve poročili iz držav, ki nista članici EU/EFTA (Islandija, Norveška) in dve iz držav kandidatk (Severna Makedonija in Srbija) ter eno iz Združenega kraljestva. Poročilo sta pripravili tudi dve evropski organizaciji, članici EAPN: Mednarodna zveza socialnih delavk in delavcev (IFSW), ki se je osredotočila na dostop do zdravstvenih in socialnih storitev, ter organizacija Age-Platform Europe.

2.1 Kakšni so trendi revščine? Katere skupine so najbolj prizadete?

2.1.1 Podatki EU

Leta 2010 si je EU zadala cilj zmanjšati tveganje revščine za vsaj 20 milijonov ljudi. Ta cilj je del strategije Evropa 2020, katere izvajanje se spremlja v okviru evropskega semestra. V ta namen je bil vzpostavljen agregatni kazalnik izpostavljenosti tveganju revščine in/ali socialne izključenosti (AROPE), ki vključuje 3 kazalnike: tveganje revščine, huda materialna prikrajšanost in nizka delovna intenzivnost.¹⁵ Po ekonomski in finančni krizi leta 2008¹⁶ se je do leta 2012 število ljudi z izkušnjo revščine ali socialne izključenosti povečalo na 123 milijonov ali 24,7% prebivalstva (AROPE)¹⁷, kar pomeni 6,4 milijonov več kot leta 2008. Odtlej je stopnja AROPE začela upadati. Zaradi izbruha krize COVID-19 pričakujemo, da se bosta revščina in neenakost povečali vsaj na raven iz leta 2008, če ne bomo radikalno in velikopotezno ukrepali v smeri zaščite dohodkov in preživetja ljudi. Po Poročilu o strateškem

¹⁵ [Glosar Evropske komisije](#).

¹⁶ Končno poročilo Evropske mreže za minimalni dohodek [[EMIN Final Report 2018](#)], december 2018.

¹⁷ Kazalniki AROPE Evropa 2020 (Izpostavljenost tveganju revščine in/ali socialne izključenosti: agregatni kazalnik treh kazalnikov: izpostavljenost tveganju revščine, huda materialna prikrajšanost in nizka delovna intenzivnost).

predvidevanju za leto 2020¹⁸ je napovedano 4,8% povečanje tveganja revščine in izključenosti (to je na **125-130 milijonov ljudi**).

Po najnovjših razpoložljivih statističnih podatkih na ravni EU za EU27 za leto 2019¹⁹ se je v tem letu število ljudi, izpostavljenih tveganju revščine oz. socialne izključenosti, sicer zmanjševalo (AROPE) že šesto leto zapored in je padlo pod raven iz leta 2008, vendar je bilo še vedno nedopustno visoko, in sicer, **92,4 milijonov ljudi ali 21,1%** celotnega prebivalstva (2019). Zato je cilj strategije Evropa 2020 zmanjšati revščino za 20 milijonov ljudi postal nedosegljiv že pred pandemijo COVID-19. Zmanjšanje izpostavljenosti tveganju revščine oz. socialne izključenosti (AROPE) pripisujejo upadanju števila ljudi z izkušnjo hude materialne prikrajšanosti – ki je dosegla najnižjo raven, 5,6%, vendar še vedno pesti skoraj 30 milijonov ljudi in 8,5% gospodinjstev z nizko delovno intenzivnostjo (že drugič od leta 2009). Padec pri tem kazalniku je večinoma posledica napredka tistih držav članic, ki so imele najvišje stopnje hude materialne prikrajšanosti. Vendar pa kazalnik stopnje tveganja revščine (kazalnik AROPE), ki meri 'relativno' revščino in zajema tiste ljudi, ki imajo manj kot 60% mediane ekvivalentnega razpoložljivega dohodka vseh gospodinjstev, ostaja nasploh nespremenjen, to je 16,5% v letu 2019 (v primerjavi s 16,8% v letu 2018).

Tveganje ni za vse skupine enako. V Skupnem poročilu o zaposlovanju za leto 2021²⁰ je poudarjeno, da se z največjim tveganjem revščine soočajo družine z otroki, ljudje z oviranostjo in tisti, ki so rojeni zunaj EU. Leta 2018 so se **otroci iz revnih družin** soočali z 22,5% tveganjem revščine, ljudje z oviranostjo z 28,5% tveganjem revščine – ki se je za tiste s hudo oviranostjo povečalo na 34,7%. **Migranti_ke**, zlasti osebe rojene zunaj EU, se soočajo z večjim tveganjem, to je 39%, v primerjavi s tistimi, ki so bili rojeni v EU, to je 19,5%. Čeprav v Skupnem poročilu o zaposlovanju za leto 2021 to ni posebej poudarjeno, **so ženske izpostavljene večjemu tveganju revščine kot moški** (23,3% v primerjavi z 21,6% (2017), pri čemer je tveganje revščine za **enostarševske družine**, na čelu katerih so večinoma ženske, eno izmed najvišjih, to je 47% (2017). V poročilu je poudarjeno, da je tveganje revščine 2-3-krat večje pri otrocih, enostarševskih družinah, družinah z več kot tremi otroki, migrantih in Romih. Tudi stopnja revščine ostaja visoka, v povprečju 24,4%. Trendi, ki so navedeni v poročilu, kažejo, da v nekaterih državah od ekonomske rasti nimajo vsi koristi.

Brezposelnost je v letu 2019 upadala, prizadela je 6,7% prebivalstva v primerjavi s 7,2% leta 2018. Toda številke iz prvega četrtletja leta 2020 kažejo, da brezposelnost spet narašča, vendar se je njena stopnja povečala le za 1%, kar odraža ukrepe za zaščito delovnih mest zaradi COVID-19, ki jih je sprejela večina držav. V nekaterih državah, na primer v Grčiji, Španiji, na Hrvaškem, v Italiji in na Cipru brezposelnost ostaja zelo visoka. Toda **imeti delo ni dovolj, da bi zaščitili ljudi pred revščino**, saj **revščina zaposlenih ostaja visoka** (9% leta 2019), precej nad številko za leto 2008 (8,5%). **Ženske so še naprej diskriminirane** na trgu dela. Plačna vrzel med spoloma pri urni postavki je 14,1% (2018), ob upoštevanju celotne

¹⁸ Poročilo Evropske komisije o strateškem predvidevanju za leto 2020 [EC 2020 Strategic Foresight Report], september 2020, str. 10.

¹⁹ Podatki EU SILC za leto 2018 iz Skupnega poročila o zaposlovanju Evropske komisije za leto 2020.

²⁰ Skupno poročilo o zaposlovanju za leto 2021 (podatki EU SILC za leto 2019).

zaslužene plače pa se poveča na skoraj 40% (39,6%), saj ima več žensk zaposlitev s krajšim delovnim časom. Pokojninska vrzel med spoloma je leta 2018 znašala 30,1%.²¹

Stroški bivanja ostajajo najpomembnejši dejavnik zaostrovanja revščine za gospodinjstva z nizkimi dohodki. Leta 2018 se je več kot eno gospodinjstvo od desetih soočalo s prevelikim bremenom stroškov stanovanja (40% razpoložljivega dohodka gospodinjstva). Ta stopnja je še posebej visoka v Grčiji (40%), pa tudi v Bolgariji, Združenem kraljestvu, Danski, Nemčiji in Romuniji. Medtem se po podatkih Skupnega poročila o zaposlovanju brezdomstvo povečuje v vseh državah EU, čeprav nimamo razpoložljivih primerljivih podatkov na ravni EU. Upad beleži samo Finska. Z vse večjim tveganjem brezdomstva se soočajo nove skupine prebivalstva, tako je npr. na Irskem ena od treh oseb v namestitvi za brezdomne otrok.

Povprečna stopnja revščine v EU zakriva **zaskrbljujočo vrzel v stopnji revščine v različnih evropskih državah**. Medtem ko je stopnja izpostavljenosti tveganju revščine in socialne izključenosti (AROE) v letu 2019 upadala, se je leta 2018 na Češkem, v Franciji, na Malti, na Slovaškem in Švedskem povečala. Leta 2019 se je s tveganjem revščine ali socialne izključenosti še vedno soočala skoraj tretjina prebivalstva v treh državah članicah EU, in sicer v Bolgariji (32,5%), Romuniji (31,2%) in Grčiji (30%), v primerjavi s Češko, Finsko in Slovenijo, kjer je stopnja pod 16% (12,5%, 15,6% in 14,4%). Po podatkih Pregleda socialnih kazalnikov [Social Scoreboard], ki temeljijo na podatkih EU SILC za leto 2019, je šlo med državami članicami najbolje Finski in Sloveniji; Estonijo, Španijo, Malto in Švedsko je potrebno 'spremljati', medtem ko so Bolgarija, Latvija in Romunija 'kritične'. Raven revščine v Litvi in Grčiji je visoka, vendar se zmanjšuje.

Za zmanjševanje revščine je ključen učinek socialnih transferjev in prejemkov. Tega EU meri v Pregledu socialnih kazalnikov.²² Leta 2018 se je revščina zmanjšala za 32,65%, toda ta učinek se zmanjšuje, zlasti na Malti in na Madžarskem, medtem ko se revščina zmanjšuje v Latviji in Litvi. V splošnem gre najbolje Finski, Avstriji, Danski in Sloveniji, kjer se je revščina zmanjšala za več kot 45% v primerjavi z Romunijo, Grčijo, Španijo, Bolgarijo in Portugalsko, kjer se je zmanjšala za manj kot 24%.

Minimalni dohodek kot skrajna oblika denarne socialne pomoči je ključni steber v boju proti revščini, zlasti, ker ščiti tiste, ki so brez dela, ali izpadejo iz tradicionalnih shem socialne zaščite, ki temeljijo na prispevkih iz zaposlitve. Upad dohodkovne revščine v zadnjih letih kaže na delno izboljšanje ustreznosti denarnih socialnih prejemkov, vendar v splošnem ne zadošča, kot je razvidno iz Skupnega poročila o zaposlovanju. V skoraj vseh državah je dohodkovna revščina v letu 2018 ostala na višji stopnji kot pred finančno krizo 2008 in v naslednjih letih.

V letni primerjalni analizi²³, ki jo je izvedel Odbor za socialno zaščito in je vključena v Skupno poročilo o zaposlovanju, je poudarjeno, da je samo na Nizozemskem in Irskem raven minimalnega dohodka blizu 60% pragu revščine, in še to le v nekaterih gospodinjstvih,

²¹ [Pokojninska vrzel med spoloma](#).

²² [Pregled socialnih kazalnikov](#).

²³ 2021 EC Joint Employment Report 2021 [Skupno poročilo Evropske komisije o zaposlovanju za leto 2021], str. 107.

medtem ko je v Romuniji, Bolgariji, na Madžarskem, v Italiji, na Češkem in Slovaškem ta raven pod tretjino praga revščine: v Romuniji, Bolgariji in na Madžarskem komaj dosega 20% praga revščine.

2.1.2 Skrita revščina

Številke na ravni EU ne razkrivajo celotne zgodbe:

- Statistični podatki EU-SILC zajemajo le gospodinjstva, ki so 'rezidenčna', 'dokumentirana' in živijo v standardnih stanovanjskih razmerah (pri čemer so izključeni številni prosilci in prosilke za azil, neregistrirani migranti in migrantke, brezdomci in brezdomke ali tisti, ki so izpostavljeni različnim oblikam stanovanjske prekarnosti ter prav tako stari ljudje in ljudje, ki živijo v institucijah).
- Podatki za prebivalce črnske in etnične manjšine v številnih državah niso zbrani zaradi tveganja diskriminacije, zato nimamo primerljivega kazalnika na ravni EU. Vendar pa Evropska komisija jasno ugotavlja, da lahko diskriminacijo nadzorujemo le, če podatke zajamemo na vseh področjih.
- Prilagojena lestvica OECD, ki je bila sprejeta za EU SILC, pripisuje utež 1 za prvega odraslega člana gospodinjstva in 0,5 za vsakega posameznega odraslega v gospodinjstvu in le 0,3 za otroka pod 14 let (v primerjavi z ekvivalenčno lestvico OECD, ki določa utež 0,7 za odraslega v gospodinjstvu in 0,5 za vsakega otroka). Ta lestvica ni realna in ne reprezentira dejanskih stroškov družin, zlasti družin z otroki, enostarševskih družin in velikih družin.
- Revščina žensk ni dovolj zajeta, ker se domneva, da se dohodek v gospodinjstvu enakomerno deli, čeprav pogosto ženske nosijo večino odgovornosti za ključne stroške družine in gospodinjstva.
- Podatki ne odražajo realnega življenjskega standarda (t.j. vrzeli med razpoložljivim dohodkom in realnimi življenjskimi stroški), skrb vzbujajočega povečanja ključnih stroškov (zlasti hrane/energije/stanovanja) in stroškov vse večjega zadolževanja.
- Kazalnik tveganja revščine (AROPE) se nanaša na nacionalno mediano. Ta znesek zakriva resnično stopnjo revščine, kadar je raven splošnega dohodka nizka.

2.1.3 Katere skupine so najbolj ogrožene?

Kot je razvidno iz zgornjih podatkov, se na ravni EU vse skupine ne soočajo z enakim tveganjem. Poročila članic EAPN o spremljanju revščine in socialne izključenosti v letu 2020 vključujejo presojo in evalvacijo teh splošnih trendov pred začetkom COVID-19 leta 2020, pri čemer posamezne mreže in evropske organizacije posebej izpostavljajo določene skupine.

- **Ženske:** sistematično doživljajo višjo stopnjo revščine kot moški, čeprav je tveganje revščine žensk podcenjeno zaradi domnevno enake delitve dohodka v gospodinjstvu. Ženske imajo še vedno nižji dohodek zaradi plačne in pokojninske vrzeli in ker bodo zelo verjetno še naprej prevzemale večino odgovornosti za stroške gospodinjstva in družine

(AT, CY, ES, SI, MK, PT, Mednarodna zveza socialnih delavk in delavcev v evropski regiji - IFSW Europe).

- **Otroci:** (AT, BE, CY, HU, NL, MK, NO, PL, SI, UK, IFSW Europe) ki odraščajo v revnih družinah, so ena izmed skupin, ki so najbolj izpostavljene tveganju revščine. Še bolj izpostavljene tveganju pa so določene skupine otrok, in sicer: otroci v institucijah (BE, IFSW Europe), otroci migrantov (NO), Romi in Sinti (SI), otroci na ruralnih področjih (SI), ranljivi otroci, ki potrebujejo zaščito zaradi izpostavljenosti bolj prikritim nevarnim situacijam (IFSW Europe).

V Avstriji je med vsemi ljudmi, ki so izpostavljeni tveganju revščine in socialne izključenosti, 303.000 otrok; med njimi je 46% otrok, ki živijo v enostarševskih družinah, in 25% družin s tremi otroki ali več. V skupini upokojevcev so nesorazmerno prizadete ženske, ki živijo same, med katerimi jih je tveganju revščine izpostavljeno 29%. (Poročilo o spremljanju revščine in socialne izključenosti v Avstriji v letu 2020, EAPN Avstrija).

- **Enostarševske družine:** (AT, BE, CY, ES, FR, IC, PT), med njimi večino staršev predstavljajo ženske, se soočajo z večjim tveganjem revščine kot dvostarševske družine.

V Španiji se s tveganjem revščine in socialne izključenosti (AROE) sooča 46,8% enostarševskih družin v primerjavi s 25,2% dvostarševskih družin (2019)(Španski Nacionalni statistični urad – INE, 2020). 81,9% staršev v enostarševskih družinah je žensk. (Poročilo o spremljanju revščine in socialne izključenosti v Španiji v letu 2020, EAPN Španija).

- **Mladi:** (FR, ES, MK, NO, IFSW Europe) so po poročilih prav tako izpostavljeni tveganju, med njimi zlasti tisti, ki imajo nizke izobraževalne dosežke, ali mladi, ki se ne izobražujejo ali usposablajo oz. niso zaposleni (NEETs) in so zunaj trga dela oz. lahko dostopajo samo do prekarnih zaposlitev ali ki prejema nizko denarno pomoč oz. je sploh ne prejema.
- V nekaterih državah so vse večjemu tveganju revščine izpostavljeni **starejši ljudje** zaradi upadanja realne vrednosti pokojnin in rasti cen storitev/hrane, kar posebej prizadene ženske zaradi pokojninske vrzeli med spoloma (AT, CZ, HR, MK, NO, PL, PT). IFSW Europe izpostavlja tudi zaprtje storitev v živo.
- **Velike družine (s tremi otroki ali več)** (IC, MK, PT).
- **Ljudje, rojeni zunaj EU** – i.e. migranti_ke, begunci_ke in prosilci_ke za azil (BE, CY, NO, ES, IFSW Europe), s pomembno višjo stopnjo tveganja revščine za migrante_ke iz tretjih držav.

- V Belgiji je bila leta 2018 stopnja tveganja revščine in socialne izključenosti za neevropske migrantke in migrante 47,8% v primerjavi s 14,4% za prebivalke in prebivalce EU (Statbel, EU-SILC 2018) (Poročilo o spremljanju revščine in socialne izključenosti v Belgiji v letu 2020, EAPN Belgija).
- *Belgija se je ekonomsko razvila z migrantskim delom. Zdaj tu živita druga in tretja generacija, vendar nas delodajalci zavračajo samo zaradi barve kože, obleke ali priimka. Bila sem posvojena in imam drugačno bravo kože, zato me še vedno vidijo kot 'outsajderko'. Na Zavodu za zaposlovanje mi vedno ponudijo delo čistilke. Zmeraj me imajo za manjvredno. (Poročilo o spremljanju revščine in socialne izključenosti v Belgiji v letu 2020)*

- **Etnične manjšine** so po poročanju članic EAPN izpostavljene večjemu tveganju revščine. Med njimi so **Romi** (BE, FR, MK) in **Travelerji** (IE), pa tudi **črnske/etnične manjšine** (UK, IFSW Europe).

- *V Združenem kraljestvu živi v revščini več belopolnih družin, vendar je tveganje revščine večje za temnopolte družine (46%) kot belopolte (19%). Možnost, da se znajdejo v dolgotrajni revščini je za temnopolte družine dva do tri krat večja. (Poročilo o spremljanju revščine in socialne izključenosti v Združenem kraljestvu v letu 2020)*

- **Revščini in socialni izključenosti so zelo izpostavljeni ljudje z oviranostjo**, tako zaradi diskriminacije na delovnem mestu, kot zaradi ovir pri dostopu do dostojnih delovnih mest. V številnih državah se znajdejo v praznini med sistemom ustreznega denarnega dodatka in sistemom socialne denarne pomoči za oviranost (**BE, HR, HU, IC, NO, PL, SI, UK**). To vse bolj velja za ljudi z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami (IE, NL, IFSW Europe).
- **V poročilih številnih nacionalnih mrež EAPN (BE, HR, IC, NL, NO, IFSW Europe) so kot ključna skupina izpostavljeni brezdomni in tisti, ki imajo težave z duševnim zdravjem in odvisnostjo (NO, IFSW Europe)**

“Na cesti sem že več kot šest mesecev. Imam začasno delo, kar pa postaja vse težje. Že pravočasno priti na delo je težava, če celo noč ‘spiš’ na kartonu v grmovju za postajo in nisi spal niti sekunde. Da bi se umil – kje? V službi moraš zgledati dostojno, ne? Z živci sem čisto na koncu. Če se ne bo hitro kaj spremenilo, si bom nekaj naredil”. (Pričevanje osebe z izkušnjo revščine iz Belgije 2020).

“Zanemarjena in prenatrpana stanovanja, negotove stanovanjske razmere in brezdomstvo so med vzroki za doslej največje povečanje števila otrok, ki so bili napoteni na centre za socialno delo zaradi težav z zaščito v nevarnih situacijah, in veliko povečanje števila otrok in najstnikov, ki so potrebovali socialno oskrbo.” (IFSW Europe)

- Povečano **tveganje diskriminacije in revščine za LGBT skupine** je v Poročilu o spremljanju revščine in socialne izključenosti na novo izpostavila EAPN Slovenija.
- **Veliko tveganje predstavlja brezposelnost** (BE, FR, NO, PT, IFSW Europe), zlasti za dolgotrajno brezposelne, narašča pa tudi **revščina zaposlenih** (HR, HU, NL, PL, SI, ES, UK, MK, PT, IFSW Europe), pri čemer poročila izpostavljajo predvsem zaskrbljenost zaradi položaja žensk (PT). Vsa poročila poudarjajo, da zaposlitev ne zagotavlja poti iz revščine.
- Vsa poročila o spremljanju revščine in socialne izključenosti izpostavljajo kot skupino tveganja tudi ljudi z **minimalnim dohodkom** zaradi neustrezne ravni minimalnih dohodkov, ki ne omogočajo življenja nad pragom revščine za vsa gospodinjstva v vseh državah EU.
- **Drugi izpostavljeni dejavniki tveganja so: nizka raven izobrazbe/usposobljenosti (BE, ES) oz. geografsko območje – t.j. ljudje, ki ne živijo na urbanih, temveč na ruralnih področjih ali v ‘revnejših’, deprivilegiranih regijah (PL, ES, PT, UK).**
- **Specifičnemu tveganju so izpostavljeni ljudje zaradi čezmerne zadolženosti (CZ) ter oskrbovalci in oskrbovalke (UK).**

2.2 Kakšno je stanje neenakosti?

Revščina je kompleksen, večrazsežnosten problem, ki vpliva na zdravje in dobro počutje ljudi ter na njihov socialno-ekonomski položaj. Prizadene vso družbo, ker spodkoplje trajnostni gospodarski razvoj in socialno kohezijo, ki je temelj zdrave družbe. Zato je revščina v temelju politična odločitev. Članice EAPN izražajo zaskrbljenost glede naraščajoče težnje, da se ‘krivdo’ za njihov položaj zvrta na revne in se individualizira vzroke in rešitve zanjo. **Stališče EAPN je, da revščino povzroča strukturna neenakost, ki izvira iz neenake porazdelitve dohodka in bogastva, ki odraža vse večjo vrzel med bogatimi in revnimi.** Vzrok za to je zlasti vse večja plačna/dohodkovna vrzel in zmanjševanje deleža plač, to je, deleža BDP ali prihodka podjetja, ki je namenjen plačam, v kombinaciji z regresivnimi davčnimi sistemi, omejenim dostopom do javnih storitev in neustrezno socialno zaščito, vključno z minimalnim dohodkom.

Dohodkovna neenakost v EU ostaja na visoki ravni, in najbogatejših 20% ljudi še vedno zasluži petkrat več kot najrevnejših 20%, čeprav od leta 2018 rahlo upada. Še vedno pa ostaja višja kot v obdobju pred krizo, pri čemer se je kazalnik dohodkovne neenakosti po kvintilnih razredih (S80%/S20%)²⁴ zvišal s 5,08 v letu 2017 na 5,17 v letu 2018. Razlog je v povečanju dohodkov 20% najbogatejših in zmanjšanju dohodkov 20% najrevnejših, zaradi česar se je dohodkovna neenakost še poglobila.²⁵

Ta delež je v različnih državah članicah zelo različen in sega od nekaj pod 4 na Češkem, v Sloveniji, Belgiji in na Nizozemskem, do več kot 7 v Bolgariji in Romuniji.

²⁴ Razmerje kvintilnih razredov (80%/20%) je evropski kazalnik dohodkovne neenakosti v Pregledu socialnih kazalnikov, ki spremlja trende v dohodku oseb v najvišjem in najnižjem kvintilnem razredu. Glej: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Income_quintile_share_ratio

²⁵ Podatki EU SILC 2019 navedeni v Skupnem poročilu Evropske komisije o zaposlovanju za leto 2021.

Te številke pa so bile izračunane pred pandemijo COVID-19, zaradi katere so napovedana precejšnja povečanja v vseh državah. To vrzel lahko zmanjšajo samo strukturne reforme v porazdelitvi dohodka in bogastva.

3. Ključna sporočila in priporočila

3.1 Ključna sporočila

1. Revščina je kršitev človekovih pravic in je posledica neenakosti. Odprava revščine je politična odločitev! Revščino v prvi vrsti povzroča strukturna neenakost v porazdelitvi dohodka in bogastva. Korak naprej lahko naredimo tako, da zavezujočo implementacijo Evropskega stebra socialnih pravic združimo s progresivnimi davčnimi politikami in politikami socialnih prejemkov.

2. Pandemija COVID-19 še povečuje obstoječe neenakosti in najbolj prizadene revne in najbolj izključene ter v revščino potiska še več ljudi – ženske, otroke in mlade, enostarševske družine in velike družine, ljudi z oviranostjo in kroničnimi zdravstvenimi težavami, migrante_ke, temnopolte in etnične skupnosti, vključno z Romi_njami in brezdomci_kami. S tem se povečuje vrzel med bogatejšimi in revnejšimi državami ter regijami, zlasti med urbani in ruralnimi področji in deprivilegiranimi soseskami.

3. Vlade dajejo prednost podjetništvu, namesto da bi ščitile ljudi in vsem zagotovile ustrezen dohodek – povečan denarni dodatek je začasen, neprimeren in ne more zagotoviti dohodka za vsa gospodinjstva, za ženske in moške ne glede na starost, ne glede na to, ali imajo zaposlitev ali ne, kar pelje v dolgotrajno stisko in izključenost.

4. Med največjimi žrtvami so prekarni delavci in delavke – večina delavcev in delavk v zdravstvu, sociali, negi, prodaji pa je slabo plačana. Vse več revnih delavcev in delavk izpade iz ukrepov podpore, ker imajo prekarne pogodbe ali občasno delo. Ženske in manjšine so nesorazmerno zastopane v maloprodaji, zdravstvu in sociali, ki so slabo plačana. Ključnega pomena je dolgoročno vlaganje v dostojna delovna mesta, z minimalno plačo, in zagotavljanjem dostopa za tiste skupine, ki so najbolj oddaljene od trga dela.

5. Minimalni dohodek in socialna zaščita še zmeraj ne moreta ščititi pred revščino, in kljub dobrodošlim začasnim povečanjem njune ravni in obsega je še preveč ljudi brez vsakega dohodka. Potrebno je razširiti pozitivne ukrepe, s katerimi bi odpravili pogojevanje s kaznovanjem med krizo in jih združili s pozitivno podporo za aktivno iskanje dostojne zaposlitve.

6. Pandemija COVID-19 je izpostavila neenakosti v zdravstvu in pomanjkanje univerzalnega dostopa do cenovno dostopnih zdravstvenih in skrbstvenih storitev. Revščina je ključna socialna determinanta. Države se morajo zavezati k razširitvi obsega

brezplačnih zdravstvenih in socialnih storitev za vse, z dostopom do ciljno usmerjenih dodatnih storitev za ranljive skupine. Ključnega pomena je celovit pristop k zdravstvenim, skrbstvenim in socialnim storitvam.

7. Pomanjkanje cenovno dostopnih stanovanj (zlasti socialnih stanovanj), vse višji stroški energije, hrane in drugi osnovni življenjski stroški silijo ljudi v nesprejemljive odločitve: ki vodijo v prezadolženost, povečano uporabo humanitarne pomoči za hrano, prisilne izselitve, vse večje brezdomstvo, odklope dobave elektrike, do katerih bo po izteku moratorijev verjetno prihajalo še pogosteje, namesto da bi ljudem priznali njihove temeljne pravice.

8. Zaradi pandemije COVID-19 se povečuje neenakost v sistemih izobraževanja in vseživljenjskega učenja, zlasti v obliki digitalne izključenosti, ker revni nimajo računalnikov in dostopa do interneta, zaradi česar revni, tudi ranljivi otroci in mladi še bolj zaostajajo, kar prispeva k povečevanju medgeneracijskega prenosa revščine.

9. Nimamo jasnih analiz učinka Paketa okrevanja in Zelenega dogovora ter predlogov za digitalni prehod na socialno/revščino. Pandemija COVID-19 je izpostavila potrebo po natančni oceni socialnega učinka predlogov politik. Obstaja zaskrbljenost, da predlagana vlaganja v okrevanje ne bodo pomagala revnim, zaradi česar se bo revščina še poglobljala, varčevanje pa bo znova glavno orodje za povračilo javnih primanjkljajev in dolga.

10. Socialni nevladni/skupnostni sektor osebam z izkušnjo revščine nudi nujno pomoč, vendar je ta sektor preobremenjen in ogrožen: sooča se z vse večjimi zahtevami za osnovne storitve, hkrati pa z zapoznelim, zmanjšanim financiranjem oz. spremenjenimi zahtevami glede financiranja. Zavračanje njegove vloge pri podpori neposrednega glasu in participacije ljudi, ki se soočajo z revščino, je v nekaterih državah ključni znak zaskrbljujočih napadov na demokracijo.

3.2 Priporočila Evropski uniji

1) Zagnati je potrebno velikopotezen akcijski načrt za uresničitev socialnih pravic v EU in vključujoče načrte za okrevanje in odpornost, ki bodo ščitili pred revščino.

- **Sprejeti je treba velikopotezen akcijski načrt v okviru Evropskega stebra socialnih pravic²⁶ z jasno časovnico** na ravni EU in na nacionalnih ravneh, ki bo omogočala spremljanje napredka v smeri **obveznih socialnih pravic za vse** s pomočjo trdih pravnih ukrepov in mehkih ukrepov politik, vključno z okvirnima direktivama EU o minimalnem dohodku in minimalni plači (glej spodaj).²⁷
- **Potrebna je ocena učinka predlaganih nacionalnih načrtov okrevanja in odpornosti na stopnjo revščine in socialnega učinka,** da bi zagotovili, da se revščina ne bo povečala in da bodo načrti delovali v korist revnih.

²⁶ Evropski steber socialnih pravic (EPSR).

²⁷ GI. EAPN, julij 2020: [stališče/prispevek k svetovanju glede akcijskega načrta za implementacijo EPSR](#).

- **Zagotoviti je treba prednostno obravnavo priporočil za posamezno državo glede pozitivnih pravic revnih/socialnih pravic v okviru ciklusov evropskega semestra za leto 2019 in 2020 glede finančne podpore iz evropskih skladov in njihovo učinkovito spremljanje v okviru evropskega semestra²⁸.**
- **Nevladne organizacije in ljudi z izkušnjo revščine je treba vključiti v oblikovanje, izvajanje in spremljanje akcijskih načrtov in izvajanje Evropskega stebra za socialne pravice.**

2) Sprejeti je potrebno na pravicah temelječo evropsko strategijo boja proti revščini, ki bo zagotavljala pravico do dostojnega življenja²⁹

in bo:

- **temeljila na celostnem 'aktivnem vključevanju'** in tvorila splošni okvir za akcijski načrt implementacije Evropskega stebra socialnih pravic, ki se bo izvajal v letu 2021, na temelju ciljev trajnostnega razvoja in Agende 2030.
- **prispevala k doseganju novega evropskega cilja za odpravo revščine po letu 2020** (Odprava revščine kot 1. cilj trajnostnega razvoja), vključno s 50% zmanjšanjem števila ljudi, izpostavljenih tveganju revščine in socialne izključenosti (AROE) do leta 2030, in z odpravo skrajne revščine vključno z brezdomstvom.
- **zagotovila dostop do kvalitetnih delovnih mest, osnovnih storitev in ustreznih denarnih dodatkov** (minimalni dohodek in socialna zaščita), se spoprijela z diskriminacijo žensk, temnopoltih in etničnih manjšin in drugih skupin ter zagotovila aktivno participacijo v družbi za tiste, ki ne morejo delati ali najti dostojne zaposlitve.
- **da bi dosegli večino ogroženih skupin, je potrebna povezava s tematskimi/ciljno usmerjenimi strategijami**, ki mora odražati načela/pravice Evropskega stebra socialnih pravic, napredovanje k ciljem trajnostnega razvoja in opiranje na dogovorjene skupne evropske strategije/pristope – npr. jamstvo za ranljive otroke/vlaganje v otroke, spoprijemanje z brezdomstvom in prisilnimi izselitvami, vključevanje Romov, integracija migrantov, pravice ljudi z oviranostjo v okviru Konvencije ZN o pravicah invalidov.
- **podprta z evropskimi sredstvi** (zlasti ESF+), ki v ta namen zagotavljajo 25% sredstev, vključno s 5% za boj proti revščini otrok, in določajo vsebinske pogoje za oblikovanje nacionalnih strategij proti revščini. To je potrebno razviti skupaj z nevladnimi organizacijami in ljudmi z izkušnjo revščine.

3). Zagotoviti je potrebno pravico do dostojnega dohodka za vsakogar za vse življenje (ustrezen minimalni dohodek/socialna zaščita in dostojne plače):

- **zagotoviti, da imajo vsi ljudje, tako zaposleni kot brezposelni, vse življenje dovolj visok dohodek za dostojno življenje** glede na referenčne proračune za košarico dobrin in storitev;
- **sprejeti evropsko okvirno direktivo za zagotavljanje pravice do ustreznega, dostopnega in opolnomočujočega minimalnega dohodka** (14. načelo Evropskega stebra socialnih

²⁸ GI. EAPN junij 2020: odgovor na Priporočila za leto 2020 za posamezne države ([2020 Country-specific Recommendations](#)).

²⁹ Ibid.

pravic), ki zagotavlja denarne socialne prejemke nad 60% pragom revščine in temelji na referenčnih nacionalnih proračunih;

- **napredovati v zagotavljanju pravic do univerzalne socialne zaščite** pred vsemi tveganji, ne glede na zaposlitev (12. načelo). Izvajati Priporočilo Sveta za leto 2019 za podpiranje dostopa do socialne zaščite³⁰, zlasti za prekarne delavce in delavke/samozaposlene, s pregledom po štirih letih, da se razmisli o zavezujočem instrumentu EU. Napredovati v zagotavljanju univerzalnih sistemov socialne zaščite za vsakogar, ne glede na zaposlitveni status, za kritje vseh tveganj: brezposelnosti, bolezni, pokojnine;
- **pravica do dostojnega dela: sprejeti okvirno direktivo o pravičnih minimalnih plačah**³¹ (6. načelo) in vlagati v zagotavljanje na človeka osrediščene podpore pri dostopu do kakovostnih zaposlitev. Merilo za to mora biti 60% povprečne plače v kontekstu referenčnih proračunov. Zahtevati zakonsko določene minimalne plače, kjer niso določene, in podpreti kolektivna pogajanja kot predpogoj. Podpreti evropsko direktivo o plačni vrzeli med spoloma in zahtevati transparentnost plač za nove oblike dela. (Glej Stališče EAPN glede ustreznega dohodka)³².

4). Zagotoviti je treba pravice do kakovostnih in cenovno dostopnih storitev – zlasti do univerzalnih zdravstvenih/skrbstvenih/socialnih storitev, izobraževanja, stanovanja in oskrbe z energijo:

- **Pravico do cenovno dostopnih osnovnih storitev za vsakogar je ključna za preprečevanje in odpravljanje revščine.** Zaščititi je potrebno vse storitve, da se zagotovi njihova univerzalnost, dostopnost in cenovna dostopnost za tiste z nizkimi dohodki in za vse ogrožene skupine. Potrebna je prednostna obravnava javnih vlaganj v cenovno dostopne, dostopne in kakovostne javne storitve vključno s predšolsko vzgojo in izobraževanjem, splošno dostopnim izobraževanjem in vseživljenjskim učenjem, splošno dostopnimi zdravstvenimi in skrbstvenimi storitvami. Potrebno je regulirati ključne storitve, kot je oskrba z energijo in hrano, da se zagotovi njihovo trajnost in cenovno dostopnost. Razviti je treba konkretne strategije za preprečevanje diskriminacije in neenakosti pri dostopu do storitev za deprivilegirane skupine in regije.
- **Potrebno je odpraviti brezdomstvo in podpreti pravico do cenovno dostopnih stanovanj za vsakogar:** potrebno se je zavezati k cilju v akcijskem načrtu za odpravo brezdomstva kot prispevku k odpravi skrajne revščine (1. cilj trajnostnega razvoja) in razširiti trenutne ukrepe z namenom, da se brezdomnim najprej zagotovijo stanovanja, da jim ni treba biti na ulici. Zagotoviti je potrebno, da je pravica do cenovno dostopnega stanovanja ključna prioriteta evropskega semestra, tako da se poveča vlaganja v cenovno dostopna javna socialna stanovanja in regulira najemnine v zasebnem sektorju. Povečati je potrebno stanovanjski dodatek za kritje realnih stroškov.
- **Zagotoviti pravico do brezplačnega/cenovno dostopnega enotnega zdravstvenega sistema in sistema oskrbe:** potrebno je oblikovati ustrezní okvir za zagotavljanje pravice do splošno dostopnih, cenovno dostopnih, kakovostnih zdravstvenih storitev in storitev

³⁰ Priporočilo Sveta z dne 8. novembra 2019 glede dostopa do socialne zaščite za delavce in delavke in samozaposlene 2019/C 387/01ST/12753/2019/INIT.

³¹ Nadaljevanje z Drugo fazo posvetovanja s socialnimi partnerji v skladu s členom 154 PDEU [Second Phase Consultation of Social Partners under Article 154 TFEU] o mogočem ukrepanju, ki bi naslovlilo izzive, povezane s pravičnimi minimalnimi plačami.

³² Stališče EAPN za leto 2020 glede primerne dohodka (minimalnega dohodka in minimalne plače) [EAPN 2020: [Position Paper on Adequate Income](#) (Minimum Income and Minimum Wage)].

socialne oskrbe za vse, ki bo pokrival vse osnovne zdravstvene in skrbstvene storitve (vključno s preventivno, primarno, skupnostno, bolnišnično in specialistično oskrbo, zobozdravstveno oskrbo, skrbjo za duševno zdravje, socialno in dolgotrajno oskrbo in stroški zdravil). V okviru evropskega semestra bi morali prednostno braniti zagotavljanje splošne dostopnosti zdravstva in oskrbe kot javnih dobrin in zagotavljati enak dostop za vse skupine, tudi po ločnici ruralno/urbano, in podpirati vlaganja v splošni sistem javnega zdravstva in oskrbe, vključno s financiranjem preko višjih davkov. Ciljno usmerjeno namenjanje sredstev iz skladov za okrevanje ranljivim skupinam, da bi jim zagotovili dostop do celostne storitve zdravstva in oskrbe.

➤ **Pravico do izobraževanja, usposabljanja in vseživljenjskega učenja (1. načelo).**

Podpreti je potrebno pravico do splošnega, kakovostnega, cenovno dostopnega, dostopnega in vključujočega javnega sistema izobraževanja za vse življenje za vse ljudi.³³ Zahtevati je potrebno sistematično implementacijo v okviru evropskega semestra usklajenega z evropskim izobraževalnim prostorom (EEA) in si prizadevati za izvajanje socialnih pravic in dostopa do splošnega, kakovostnega in cenovno dostopnega izobraževanja, poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter vseživljenjskega izobraževanja, pri čemer je treba dajati prednost priporočilom za posamezne države in vlaganju v tiste države članice EU, ki počasneje napredujejo ali imajo večje probleme z zagotavljanjem enake obravnave revnih oz. izključenih skupin. Vključiti se je potrebno v večletni finančni okvir, zlasti v Evropski socialni sklad plus (ESF+), in s pomočjo načrtov za okrevanje in odpornost črpati namenska sredstva v podporo ciljno usmerjenim vlaganjem v bolj vključujoče izobraževalne sisteme.

➤ **Pravica do energije (Osnovne storitve) (20. načelo):** zagotoviti je potrebno pravico do cenovno dostopne, čiste energije in vpeljati konkretno evropsko zakonodajo za prepoved odklopa energije. Energetske storitve je treba obravnavati kot javno dobrino in podpirati njihovo neposredno javno dobavo. Prenehati je treba s postopnim ukinjanjem reguliranih cen in podpirati socialne tarife. V okviru Evropskega zelenega dogovora je potrebno uveljavljati pravico do cenovno dostopne, čiste energije in razviti obvezne evropske smernice/navodila za zagotavljanje razvoja učinkovitih, na pravicah temelječih pristopov za boj proti energetske revščini v nacionalnih okoljskih in energetskih načrtih, na podlagi pristopa tretjega stebra (ustrezen dohodek, zmanjševanje porabe energije/energetska učinkovitost in pravične cene), skladno z 20. načelom Evropskega stebra socialnih pravic. Podpirati je potrebno evropska vlaganja velikega obsega, vključno s prenovo/gradnjo novih cenovno dostopnih, energetske učinkovitih socialnih stanovanj,³⁴ pri čemer se upoštevajo koristi gospodinjstev z nizkimi dohodki in se zagotavlja, da to ne povzroča dodatnih stroškov pri najemninah ali računih za energijo.³⁵

³³ EAPN 2020: [Leaving nobody behind](#): Ensuring Education, Vocational Training and Lifelong Learning.

³⁴ Stališče EAPN glede zelenega in socialnega dogovora za leto 2020 [EAPN 2020: [Position Paper on Green and Social Deal](#)].

³⁵ EAPN julij 2020: Prispevek/Stališče glede posveta o akcijskem načrtu za Evropski steber socialnih pravic, 2020 [[Input/position to consultation on Action Plan for EPSR](#)].

5) Zagotoviti je potrebno socialni in zeleni dogovor, vključno s spodbujanjem davčne pravičnosti!

- **Socialni cilji ne smejo biti drugotnega pomena glede na okoljske cilje,** temveč jim morajo biti enakovredni in se vzajemno krepi ter jih je treba razumeti kot ključno priložnost za zmanjšanje neenakosti.
- **Izvesti je potrebno oceno učinka na stopnjo revščine/porazdelitev dohodka.** Izvesti je potrebno oceno vseh predlogov, da se prepreči, da revni plačujejo, bogati pa so glavni 'dobitniki'. Posebej se je potrebno osredotočiti na lajšanje regresivnih učinkov davkov na ogljik, okoljskih dajatev, davčnih spodbud in višjih stroškov porabe energije v gospodinjstvih.
- **Potrebno je vlagati v socialne pravice, trdne sisteme socialne zaščite in državo blaginje** kot bistvene mehanizme za zagotavljanje, da z nujnim 'zelenim prehodom' podpiramo razvoj bolj pravične družbe, temelječe na principu enakosti.
- **Nameniti določen odstotek sredstev iz Sklada za pravični prehod in nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost za zmanjšanje revščine.** To mora vključevati energetske učinkovite cenovno dostopna socialna stanovanja, pri čemer se zagotovi, da se pri tem ne prenaša naprej dodatnih stroškov, kot so višje najemnine; celovita podpora pri načrtovanju poti do zelenih delovnih mest, vključno z zagotavljanjem podpore socialni ekonomiji; zeleni, cenovno dostopen javni prevoz, in trajnostna oskrba s hrano.
- **Zavezati se je treba k davčni pravičnosti za dolgoročno financiranje nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost** ter zavrniti varčevalne reze za vračilo javnega dolga in primanjkljajev. To bi morali doseči z učinkovitim spoprijemanjem z davčnimi utajami in izogibanjem plačilu davkov, z zapiranjem davčnih oaz in spodbujanjem progresivne obdavčitve.

6). Potrebno je krepiti participacijo ljudi z izkušnjo revščine in podpreti nevladne organizacije.

- **Ljudi z izkušnjo revščine in nevladne organizacije, ki jih podpirajo, je potrebno vključiti v oblikovanje, izvajanje in spremljanje politik,** da se zagotovijo odgovorne in učinkovite kratkoročne in dolgoročne rešitve za boj proti revščini.
- **Potreben je sistematičen, strukturiran dialog v procesih oblikovanja politik,** vključno s trenutnimi nacionalnimi načrti za okrevanje in odpornost in evropskim semestrom, ki temeljijo na obveznih smernicah in sistematičnem poročanju o kakovosti sodelovanja v dialogu.
- **Pripoznati in podpirati ključno vlogo nevladnih organizacij v socialnem sektorju in socialnih podjetij pri zagotavljanju osnovnih socialnih in drugih storitev za ljudi z izkušnjo revščine,** zlasti v trenutni krizi zaradi COVID-19 s podpiranjem ustreznega financiranja, tudi preko evropskih skladov. Potrebno je braniti njihov neodvisni glas kot glas ključnih akterjev pri obrambi demokratične odgovornosti.